

УДК 378.146

С. І. СТАТЬЄВ

кандидат педагогічних наук, доцент
Класичний приватний університет

МЕТОДИКА ДІАГНОСТИКИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА КОНСТАТУВАЛЬНОМУ ЕТАПІ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Розглянуто методику діагностики готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності на констатувальному етапі педагогічного експерименту. Визначено, що чинна система підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів є недостатньо розробленою, є ціла низка суперечностей та питань, які необхідно вирішити. Подано науково-методичну систему організаційного та науково-методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в спеціалізованих навчальних закладах.

Ключові слова: готовність, майбутній фахівець, фізична реабілітація.

Актуальність дослідження зумовлена тенденціями бурхливої глобалізації, інтенсивними зростаннями обсягу інформації, орієнтацією України на інтеграцію із цивілізованою світовою спільнотою. У зв'язку із цим виняткового значення набуває внесення суттєвих змін в існуючу систему підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів шляхом спрямування загальнокультурної, професійної освіти на оволодіння основами професійної взаємодії, розроблення інноваційних реабілітаційних заходів, успішного залучення студентів до практичної діяльності в реабілітаційних закладах. Перелічені чинники становлять соціальне замовлення системі професійної освіти, що й відображено в законодавчій базі: Законах України “Про освіту” (1991), “Про вищу освіту” (2002), “Про концепцію розвитку охорони здоров'я населення України” (2005), “Про реабілітацію інвалідів в Україні” (2006), “Про фізичну культуру і спорт” (2011). Крім того, державна стратегія здоров'язбереження викладена в нормативно-правових документах, що регулюють розвиток сфери фізичного виховання, спорту й охорони здоров'я в Україні, зокрема в цільовій комплексній програмі “Фізичне виховання – здоров'я нації”, Державній національній програмі “Освіта” (1993), Концепції Загальнодержавної програми “Здоров'я 2020: український вимір” на 2012–2020 роки, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.

Перехід людства на новий етап свого розвитку в усіх сферах буття, для якого характерні трансформація світогляду, наукові відкриття, що змінюють уявлення про особистість, її місце і роль у Всесвіті, призвів до того, що основні методологічні ідеї та концептуальні положення, на яких базувалася вітчизняна педагогіка протягом ХХ ст., на сьогодні майже втратили

своє значення й актуальність [1; 2]. Криза наукового пізнання, яка споконвічно притаманна етапу становлення соціально-гуманітарної науки, відображається в різних сферах наукового буття і, перш за все, в освіті. Основними ознаками кризи сучасної освіти є, в першу чергу, суперечність методологічної основи, “своєрідність” якої базується на специфіці навчально-виховного процесу: його безперервності, тривалості та зумовленості суспільними умовами й потребами, тобто історичності [5].

Необхідність використання системного підходу в наукових дослідженнях, на думку вчених (Ф. Ф. Корольов), зумовлена тим, що, по-перше, більшість наукових дисциплін суттєво трансформували предмети свого розгляду, якими тепер виступають множини взаємопов'язаних елементів, що становлять цілісне утворення. По-друге, у результаті технічного процесу й автоматизації актуальними стали системи управління, що за своєю структурою та процесами створення є системними об'єктами. По-третє, усвідомлення факту широкого впровадження в сучасну науку й техніку системних досліджень посилило увагу до проблеми загальної теорії систем [3, с. 106].

Специфіку психолого-педагогічної компетентності педагога як складного об'єкта неможливо зрозуміти, виходячи з властивостей і особливостей елементів системи, оскільки вона залежить від цілісної природи їх зв'язків і відносин, що виявляється в ієрархічних принципах будови, поліструктурної й багаторівневої організації системи. Таким чином, основною метою в дослідженні психолого-педагогічної компетентності як системи є розкриття “механізму життя”, що можливо тільки через різноманіття цілісності її існування [4].

Отже, з метою об'єктивного, цілісного й адекватного наукового розгляду будь-якого явища необхідно, перш за все, визначитися з методологічною базою дослідження: принципами, підходами, методами, формами та способами науково-пізнавальної діяльності.

На констатувальному етапі педагогічного експерименту визначено стан підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів у контрольній та експериментальній групах (вихідні результати дослідження). Результати дослідження, отримані нами на цьому етапі, стали основою для складання змісту формувального етапу педагогічного експерименту.

Виходячи з того, що підготовка фахівців з фізичної реабілітації є складним системним явищем, яке об'єднує мотиваційно-ціннісний, когнітивний, технологічний, особистісний, оцінно-рефлексивний компоненти, для отримання більш точних результатів дослідження до кожного з них підібрано метод діагностики, який дав змогу визначити низку питань у підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів.

Так, для визначення мотиваційної складової мотиваційно-ціннісного компонента готовності фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів ми використали “Тест на визначення ступеня мотивації” за методикою А. Реан, у якому треба

відповідати на запитання в швидкому темпі, не обмірковуючи відповідь довго. Відповідь, що перша спадає на думку, як правило, є найбільш точнішою.

Для визначення ціннісної складової мотиваційно-ціннісного компонента готовності фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів ми застосували анкету “Оцінка здатності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації до професійної діяльності” (методика В. І. Зверєвої, Н. В. Немцовой, адаптована автором роботи). Метою анкетування було виявлення здатності майбутнього фахівця з фізичної реабілітації до професійного розвитку та його потреби в професійному зростанні. Досліджуваним треба було визначити ступінь відповідності кожного з 15 запропонованих їм тверджень.

Когнітивний компонент готовності фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів ми оцінювали за допомогою тестів (тестування). Нами була розроблена батарея тестів, яка складалася із 40 питань. Із чотирьох запропонованих відповідей на кожне запитання досліджуваним необхідно було обрати лише одну правильну відповідь. Проведення тестування передбачало одержання певної кількісної характеристики, що показувала міру сформованості професійних знань майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.

Для визначення першої складової технологічного компонента готовності фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів ми застосували опитувальник “Здатність фахівців з фізичної реабілітації до вирішення завдань у професійній діяльності” (авторська методика, розроблена на основі Галузевого стандарту вищої освіти України напряму підготовки 6.010203 “Здоров’я людини”). Здатність фахівців з фізичної реабілітації до вирішення завдань у професійній діяльності оцінювали через прояв їх умінь у балах.

Для визначення другої складової технологічного компонента готовності фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів ми застосували “Експертну оцінку здатності фахівців з фізичної реабілітації до вирішення завдань у професійній діяльності” (авторська методика, розроблена на основі Галузевого стандарту вищої освіти України напряму підготовки 6.010203 “Здоров’я людини”). Вона проведена доцентом і професором кафедри фізичної реабілітації, керівником практики від реабілітаційного закладу.

Для визначення третьої складової технологічного компонента готовності фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів ми застосували оцінювання квазіпрофесійної діяльності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації під час реабілітаційної практики (за національною шкалою).

З метою визначення першої складової особистісного компонента готовності фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів використано опитувальник для виявлення комунікативних та організаторських здібностей (КОС-2) за В. В. Сінявським і В. А. Федорошиним.

Для оцінювання другої складової особистісного компонента готовності фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів застосовано опитувальник для діагностики здібностей до емпатії за А. Меграбяном і М. Епштейном. Цю методику застосовано для дослідження емпатії майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, тобто їхньої здатності до співпереживання, вміння поставити себе на місце іншої людини, що є важливим у контексті нашого дослідження, тому що емпатія сприяє збалансованості міжособистісних відносин, робить поведінку людини соціально зумовленою та дає змогу ефективно проводити реабілітаційні заходи. Досліджувані повинні були дати відповідь на кожне з 33 тверджень.

Для визначення третьої складової особистісного компонента готовності фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів ми використали методику визначення рівня здібності до роботи у сфері “людина” – “людина”. Студент повинен відповісти на 19 питань, які оцінюються 0 або 1 бал. Сума балів 5 та менше – низький рівень, 6–10 балів – середній рівень, 11–14 балів – достатній рівень, 15–19 балів – високий рівень.

Для визначення першої складової оцінно-рефлексивного компонента готовності фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів застосовували “Тест для визначення здатності до самоосвіти та саморозвитку особистості”, в якому потрібно відповісти на 21 запитання, кожен відповідь оцінювали від 1 до 3 балів.

Для визначення другої складової оцінно-рефлексивного компонента готовності фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів ми застосовували Тест-опитувальник креативності за Д. Л. Джонсоном, адаптований Є. Є. Тунік та автором статті, в якому було запропоновано 8 тверджень, характерних для фахівців з фізичної реабілітації, і потрібно було оцінити кожне запитання за 5-бальною шкалою. Високий рівень – від 33 до 40 балів, достатній – від 25 до 32 балів, середній – від 17 до 24 балів, низький – 17 і менше балів.

За результатами кожної з методик діагностики визначали суму балів для кожного з досліджуваних.

Відомо, що методи математичної статистики дають змогу оцінити ступінь випадковості будь-якого педагогічного явища чи процесу або взаємозв'язку відповідних педагогічних явищ чи процесів, допомагають педагогічній науці доповнити їх характеристики конкретною інформацією.

За допомогою методів середніх величин, парних порівнянь, кореляційного аналізу (визначення t-критерію Стьюдента) ми опрацювали фактичний матеріал дослідження та оцінили його результати, що дало змогу отримати не тільки якісні результати дослідження, а й кількісні.

На констатувальному етапі педагогічного експерименту здійснено збір вихідних результатів дослідження на підставі тестування, анкетування, експертної оцінки, самоаналізу й самооцінки та визначено середню арифметичну величину, її похибку та квадратичне відхилення. На підставі

цього розраховано t-критерій Стьюдента за загальноприйнятою формулою для незв'язаних вибірок, якими в нашому дослідженні були контрольна й експериментальна групи. Це дало змогу встановити взаємозалежність між середніми арифметичними величинами контрольної та експериментальної груп. У випадку, якщо отримане значення t-критерію не перевищувало граничного значення (за результатами таблиць), то гіпотеза про рівність вихідних результатів приймалася. Якщо знайдене значення критерія перевищувало табличне, то нульова гіпотеза про рівність двох середніх арифметичних величин відкидалася, і різниця вважалася статистично значущою на рівні значущості α .

Висновки. Таким чином, середні арифметичні показники готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів контрольної групи порівняно з такими в експериментальній групі на підставі розрахунку t-критерію Стьюдента та зроблено висновок щодо однорідності чи неоднорідності цих груп. У нашому випадку ці групи виявилися однорідними ($t\text{-розр.} < t\text{-табл.}$, $P > 0,05$), що дало нам підстави продовжувати педагогічний експеримент, а саме перейти до його формувального етапу.

Перспективи подальших досліджень полягають у проведенні формувального етапу педагогічного експерименту та перевірці ефективності системи підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в системі спеціалізованих навчальних закладів.

Список використаної літератури

1. Безкоровайна Л. В. Зміст підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до управлінської діяльності / Л. В. Безкоровайна // Наукові записки. – 2007. – Вип. 68. – С. 24–35.
2. Belikova N. E. The use of new educational technologies in the training of future specialists in physical rehabilitation / N. E. Belikova. – Chernigiv, 2011. – Vol. 86. – P. 296–299.
3. Korolev F. F. Sistemnij podhod I vozmoshnost ego primeneniya v psihologo-pedagogicheskikh issledovanijah / F. F. Korolev. – Moscow, 1970.
4. Krilova N. B. Essays understanding of pedagogy / N. B. Krilova. – Moscow, 2003.
5. Педагогіка : учеб. пособ. для студентов пед. ин-тов / под ред. Ю. К. Бабанського. – Москва : Просвещение, 1983. – 608 с.

Стаття надійшла до редакції 21.10.2015.

Статьев С. И. Методика диагностики готовности будущих специалистов по физической реабилитации к профессиональной деятельности на констатирующем этапе педагогического эксперимента

Рассмотрена методика диагностики готовности будущих специалистов по физической реабилитации к профессиональной деятельности на констатирующем этапе педагогического эксперимента. Определено, что действующая система подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к профессиональной деятельности в системе специализированных учебных заведений недостаточно разработана, есть целый ряд противоречий и вопросов, которые необходимо решить. Представлена научно-методическая система организационного и научно-методического обеспечения подготовки будущих специалистов по физической реабилитации к профессиональной деятельности в специализированных учебных заведениях.

Ключевые слова: *готовность, будущий специалист, физическая реабилитация.*

Statiev S. Diagnostic Method of Readiness of the Future Experts in Physical Rehabilitation for Professional Activity on the Ascertaining Stage of the Pedagogical Experiment

The method of diagnostics of readiness of the future experts in physical rehabilitation for professional activity on the ascertaining stage of the pedagogical experiment. It was determined that the current system of training of future specialists in physical rehabilitation for professional work in the specialized schools is not enough developed, there are a number of contradictions and questions that need to be addressed, and our task was to develop a scientific and methodical system of organizational, scientific and methodological support of training of future specialists physical rehabilitation for professional careers in specialized educational institutions and test its effectiveness.

The transition of mankind to a new stage of development in all spheres of life, which is characterized by the transformation of world view, scientific discoveries, changing ideas about identity, its place and role in the universe, has led to the fact that the basic methodological ideas and conceptual program, which was based domestic pedagogy In XX century. Today almost lost its meaning and relevance. The crisis of scientific knowledge, which initially characterized the formation stage of social and humanitarian sciences, displayed in various areas of scientific being and, above all, education.

Thus, the arithmetic performance of future specialists in physical rehabilitation for professional activities in the specialized schools in the control group compared with those in the experimental group on the basis of the calculation of Student t-test and concluded about homogeneity or uniformity not these groups. In our case, these groups were homogeneous, which gave us the right to continue the teaching experiment, namely to move its formative phase.

Key words: *readiness, future specialist, physical rehabilitation.*